

«Παιδεία και απασχόληση στη Νέα Γενιά»

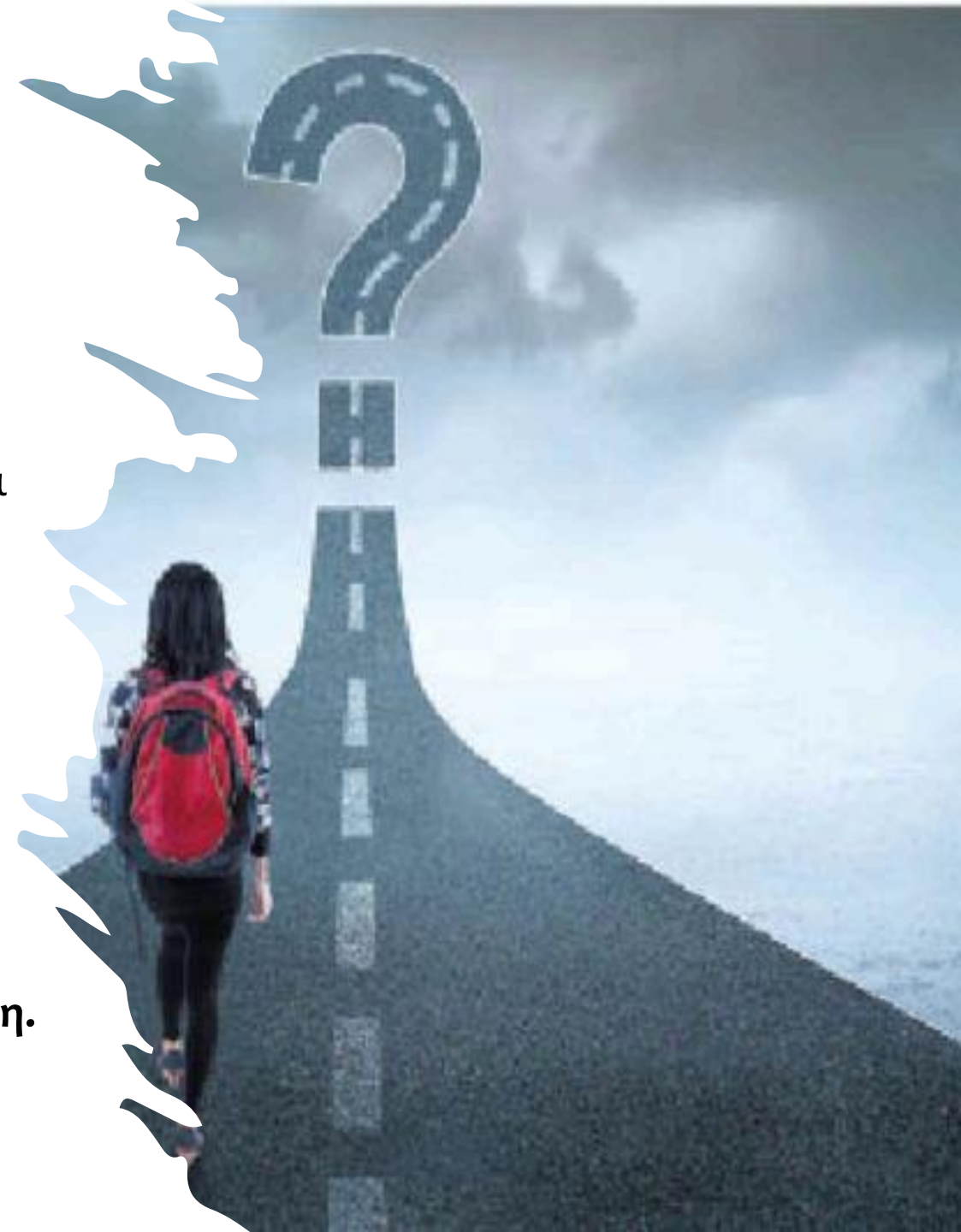
Νίκος Φωτόπουλος

Προβληματική της εισήγησης και γενικό σκεπτικό

Στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης και της ρευστής «μετα-νεωτερικότητας», εποχή **πολλαπλών κρίσεων, διεθνών προκλήσεων αλλά και σημαντικών επιστημονικών και τεχνολογικών επιτευγμάτων**, το δίπολο «παιδεία - αποσχόληση» παραμένει επίκαιρο και «ανοικτό» περισσότερο από ποτέ.

Ειδικότερα στη χώρα μας βρισκόμαστε αντιμέτωποι με προκλήσεις που σχετίζονται ευθέως:

- με την ανεργία των νέων
- τη μετανάστευση των υπερ-εκπαιδευμένων
- τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες
- τον «πληθωρισμό» των προσόντων
- τη διαρκή αναζήτηση δεξιοτήτων σε μια αγορά εργασίας «ασύμμετρη», εξαιρετικά ρευστή και αβέβαιη.

Βασικά ερωτήματα- διακυβεύματα

Ποιος είναι ο **ρόλος της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της διά βίου μάθησης** σε αυτή την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική συγκυρία;

Πώς οι **εκπαιδευτικοί μηχανισμοί** ανταποκρίνονται στις **σύγχρονες προκλήσεις**;

Πώς θα μπορούσε η **εκπαιδευτική πολιτική** να επαναπροσδιορίσει τη σχέση της **εκπαίδευσης** με την **απασχόληση αλλά και την κοινωνία** ευρύτερα;

Ποιες οι **προκλήσεις** και τα **μεγάλα διακυβεύματα** για τη νέα γενιά του τόπου μας;

Μια εποχή προκλήσεων και μεγάλων ανακατατάξεων

παγκοσμιοποίηση: από το τοπικό και εθνικό στο υπερεθνικό και το παγκόσμιο

4^η βιομηχανική επανάσταση: από τον ατμό και τον ηλεκτρισμό στην τεχνητή νοημοσύνη και τον ψηφιακό μετασχηματισμό

αλληπάλληλες κρίσεις: οικονομική, ανθρωπιστική, υγειονομική, κλιματική ενεργειακή...

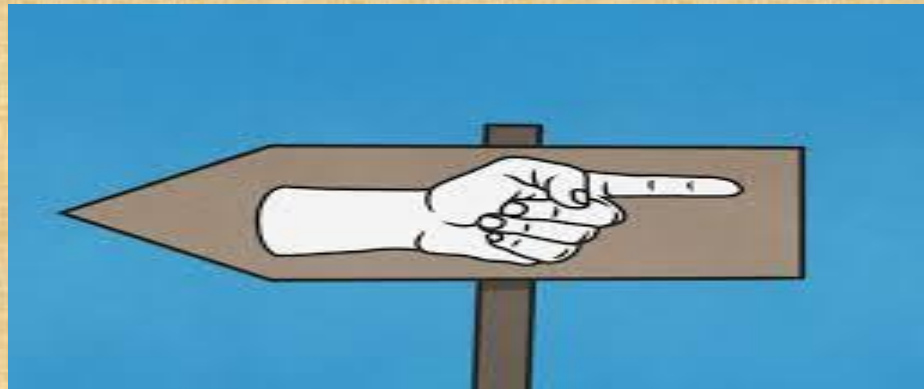
γεωπολιτικές ανακατατάξεις: νέοι «διεθνείς» παίκτες, αναδιανομή ισχύος

κλιματική αλλαγή: κλιματικές μεταβολές και περιβαλλοντική κρίση

«Εποχή των κρίσεων...»

«Εποχή της «ρευστότητας» & της διά βίου
αβεβαιότητας...»

Μερικές βασικές παραδοχές μιας «δύσθυμης πραγματικότητας»

- η θέση των Νέων στην Ελληνική αγορά εργασίας και τη δομή της απασχόλησης δυστυχώς εμφανίζεται δυσχερής και καθόλου ενθαρρυντική.

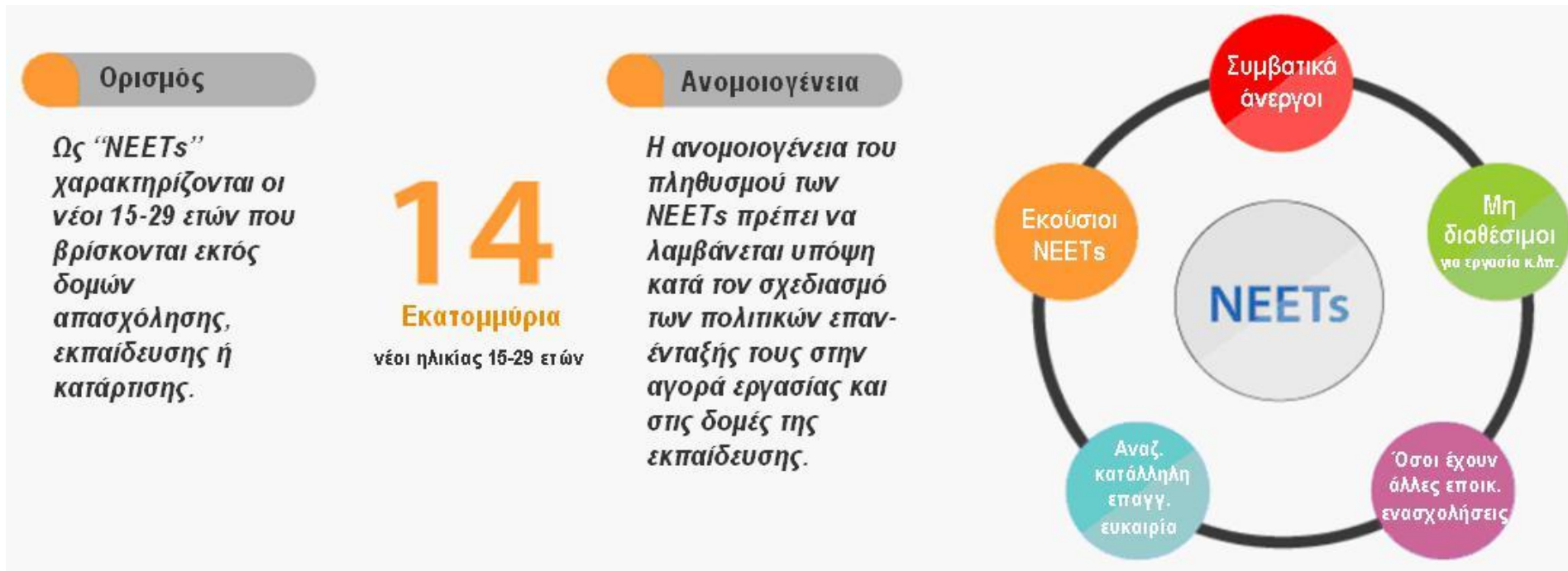
Μεταξύ άλλων

- υψηλά ποσοστά ανεργίας (ανεργίας νέων)
- «ευέλικτη» και υπαμειβόμενη απασχόληση
- «Brain drain»
- «Brain waste»
- «Neets» (Νέοι εκτός εκπαίδευσης κατάρτισης και απασχόλησης)

NEET

Η έννοια “NEET: Νέοι (ηλικίας 15-29 ετών) – εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης” αναπτύχθηκε με σκοπό την πληρέστερη αποτύπωση της έκτασης της οικονομικής και εκπαιδευτικής «ανενέργειας» των νέων, ο αριθμός των οποίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα αγγίζει τα **14 εκατομμύρια** από το σύνολο των **94 εκατομμυρίων Ευρωπαίων** της ίδιας ηλικιακής ομάδας.

Χαρακτηριστικά και αριθμός των NEET στην ΕΕ

Πηγή: Ν. Παπαδάκης, Α. Παπαργύρης & Α. Κυρίδης; Πηγή: GPO & ΚΕΑΔΙΚ, 2013-ΚΕΑΔΙΚ & ΚΑΝΕΠ/ ΓΣΕΕ (2013), Έργο: Βαρόμετρο Απόντων. Ανίχνευση, κατηγοριοποίηση και εμπειρική θεμελίωση προτάσεων πολιτικής για την καταπολέμηση μιας νέας μορφής κοινωνικής ευπάθειας: οι NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training).

Neets /Νέοι Εκτός Εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης: «Ομάδες υψηλού κινδύνου»

Εκπαίδευση

Οι νέοι με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης έχουν 3πλάσιες πιθανότητες να γίνουν NEET.

70%

Μετανάστευση

Τα παιδιά μεταναστών είναι 70% πιθανότερο να γίνουν NEET συγκριτικά με τους γηγενείς νέους.

Αναπηρία

Οι νέοι που έχουν κάποιου είδους αναπηρία είναι 40% πιθανότερο να γίνουν NEET συγκριτικά με άλλους.

Διαζύγιο

Οι νέοι που βίωσαν τραυματικά το διαζύγιο των γονέων τους έχουν 30% περισσότερες πιθανότητες να γίνουν NEET συγκριτικά με άλλους.

Εκπαίδευση

Οι νέοι με άνεργους γονείς έχουν 17% περισσότερες πιθανότητες να γίνουν NEET συγκριτικά με άλλους.

Οικογενειακά Εισοδήματα

Οι νέοι οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα είναι πιθανότερο να γίνουν NEET συγκριτικά με άλλους.

Τόπος διαμονής

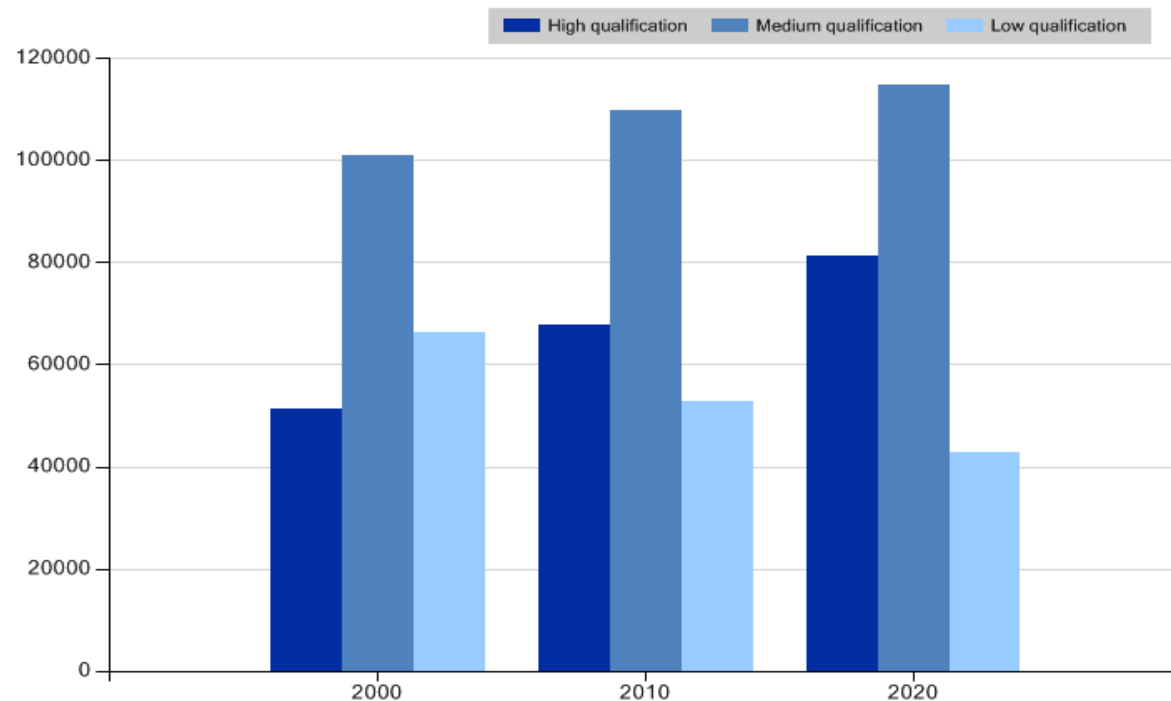
Οι νέοι που διαμένουν σε απομακρυσμένες περιοχές χωρίς εύκολη πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες έχουν σχεδόν 2πλάσιες πιθανότητες να γίνουν NEET συγκριτικά με όσους διαμένουν σε αστικά –κυρίως– κέντρα.

What qualifications will Europe need by 2020?

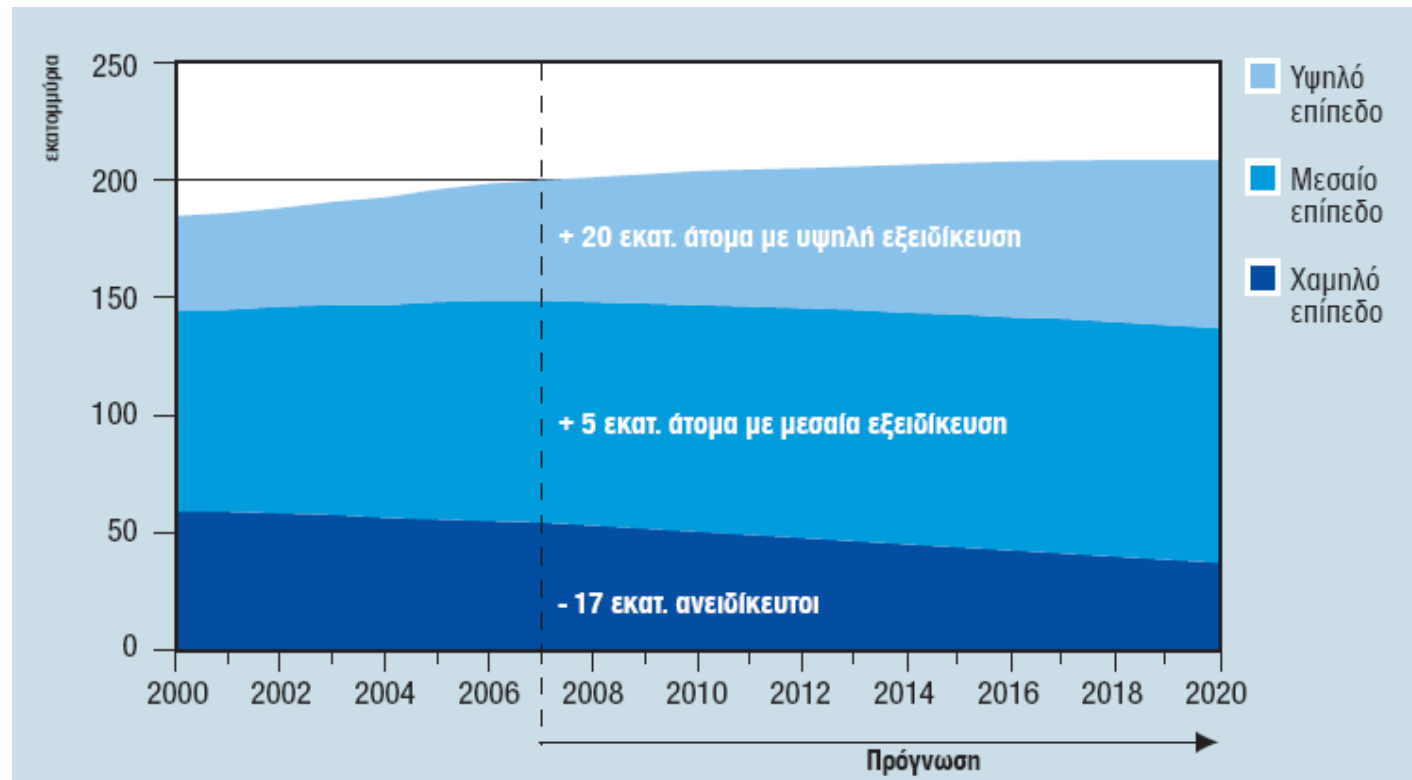
Skills forecast: Employment trends by qualification (in 000s), EU27+

Source: Cedefop | Skills Forecasts | Data published in 2012

Πηγή: Cedefop, 2012

2020: Ανάγκη για προσόντα υψηλού και μεσαίου επιπέδου

Κρίσιμα ερωτήματα

Ποιοι βασικοί
μετασχηματισμοί
προκρίνονται στο πεδίο της
εκπαίδευσης και πώς
διαμορφώνεται η δυναμική
του;

Ποιο ρόλο διαδραματίζει η
ανάπτυξη η επιστημονική
και τεχνολογική εξέλιξη
στους εκπαιδευτικούς
μηχανισμούς;

Πώς η εκπαίδευση δύναται
να συμβάλει στην
ανάπτυξη και την
κοινωνική συνοχή του
τόπου μας;

Πώς η εκπαίδευση θα
απελευθερώσει δυνάμεις
παρέχοντας ευκαιρίες
απασχόλησης αλλά και
περιεκτικό πολιτισμικό
κεφάλαιο στους νέους μας;

Εμφανείς τάσεις και διαφαινόμενοι μετασχηματισμοί

Στις μέρες μας η εκπαίδευση εμφανίζεται ως μια θεσμική περιοχή, εξαιρετικά περίπλοκη σύνθετη και περισσότερο απαιτητική. Είναι απολύτως σαφές πως **οι βασικοί γραμματισμοί** που οι ανάγκες της παραγωγής **απαιτούσαν στο παρελθόν δεν επαρκούν**, με συνέπεια η μαθησιακή περιπέτεια να γίνεται **δια βίου ανάγκη ή καλύτερα να μετατρέπεται πια σε «ψυχαναγκαστική» επιβολή.**

Οι εγκύκλιες σπουδές αλλά και η απόκτηση **ενός πτυχίου δεν συνιστούν πια εχέγγυα** για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας ενώ μεταδίδεται διαρκώς το **μήνυμα της διαρκούς, πολύπλευρης και εντατικής ανάπτυξης των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που απαιτούνται για την ένταξη στην αγορά εργασίας.**

Μια «νέα εργαλειακότητα...»

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, η εκπαίδευση πιέζεται σχεδόν ασφυκτικά από τις δυνάμεις που ενεργούν στο πεδίο της αγοράς, γεγονός που υπαγορεύει την ουσία και το περιεχόμενο των πολιτικών, στρατηγικών και πρακτικών που υιοθετούνται τόσο σε υπερεθνικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Είναι σαφές πως ο χώρος της αγοράς έχει «αποικιοποιήσει» με άκρως επεκτατικό τρόπο σχεδόν όλα τα πεδία του κοινωνικού χώρου διαμορφώνοντας το παράδειγμα ενός μοντέλου εκπαίδευσης που τείνει ευθέως προς το είδος μιας «νέας εργαλειακότητας» που στρέφει:

- τη γνώση προς τις δεξιότητες,
- την πνευματική αναζήτηση στον πρακτικισμό,
- την ελεύθερη ακαδημαϊκή έρευνα στις τεχνολογικές εφαρμογές που παράγουν κέρδος.

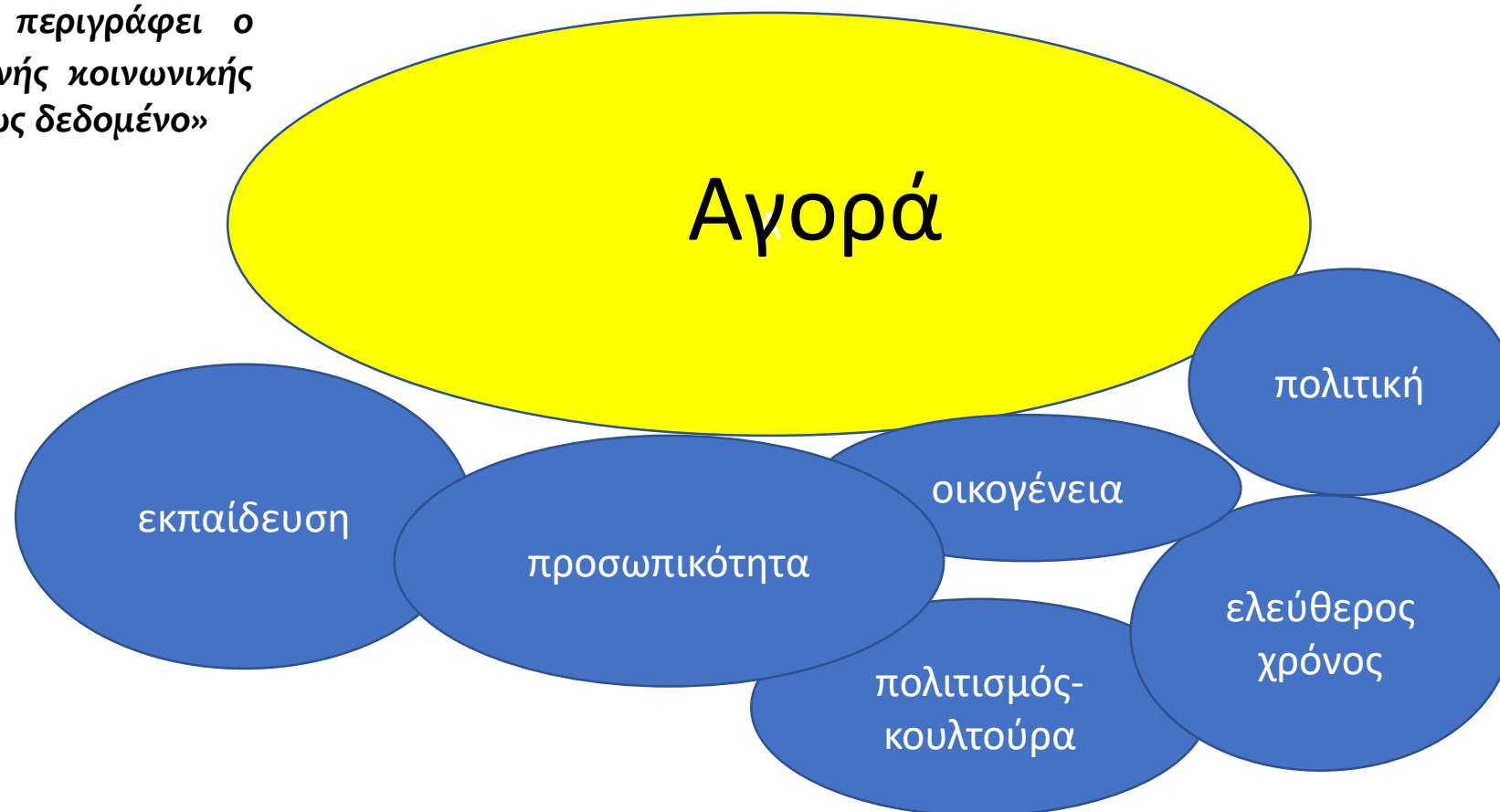

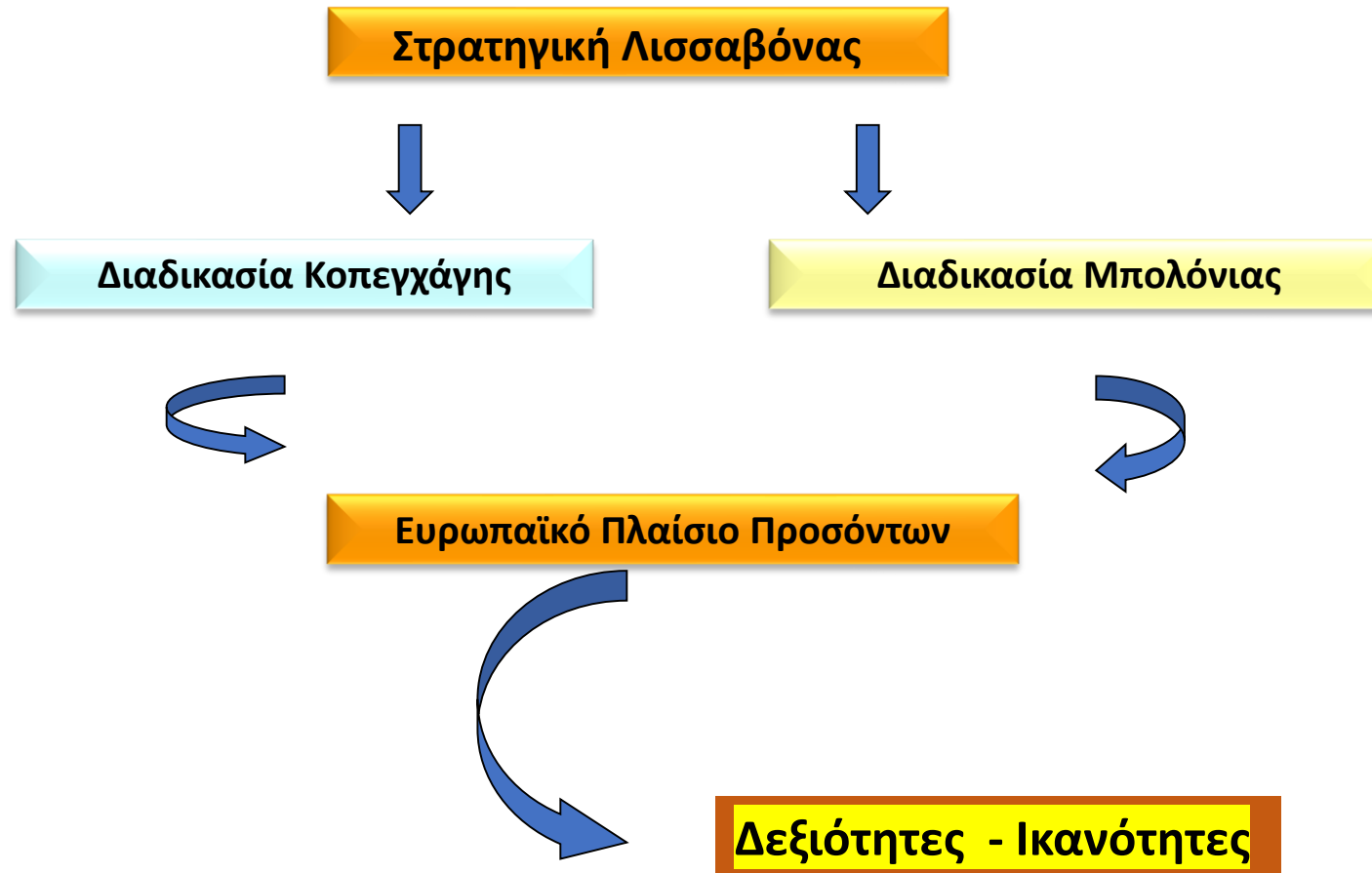
Αποικιοποίηση του «βιοκόσμου»....

Jurgen Habermas: η σφαίρα στην οποία εκτυλίσσεται η επικοινωνιακή δράση αποτελεί τον «βιόκοσμο». Ο βιόκοσμος, όπως τον περιγράφει ο Giddens, είναι «το σύμπαν της καθημερινής κοινωνικής δραστηριότητας, το οποίο εκλαμβάνουμε ως δεδομένο»

(Πηγή: Giddens, 2003)

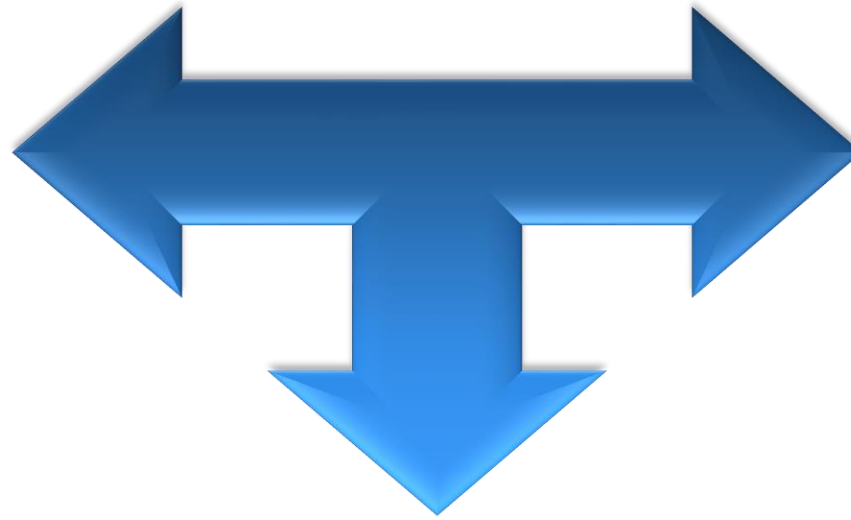

Εκπαίδευση και κατάρτιση 2000 - 2020 - 2030

Προσόντα, προσόντα, προσόντα...

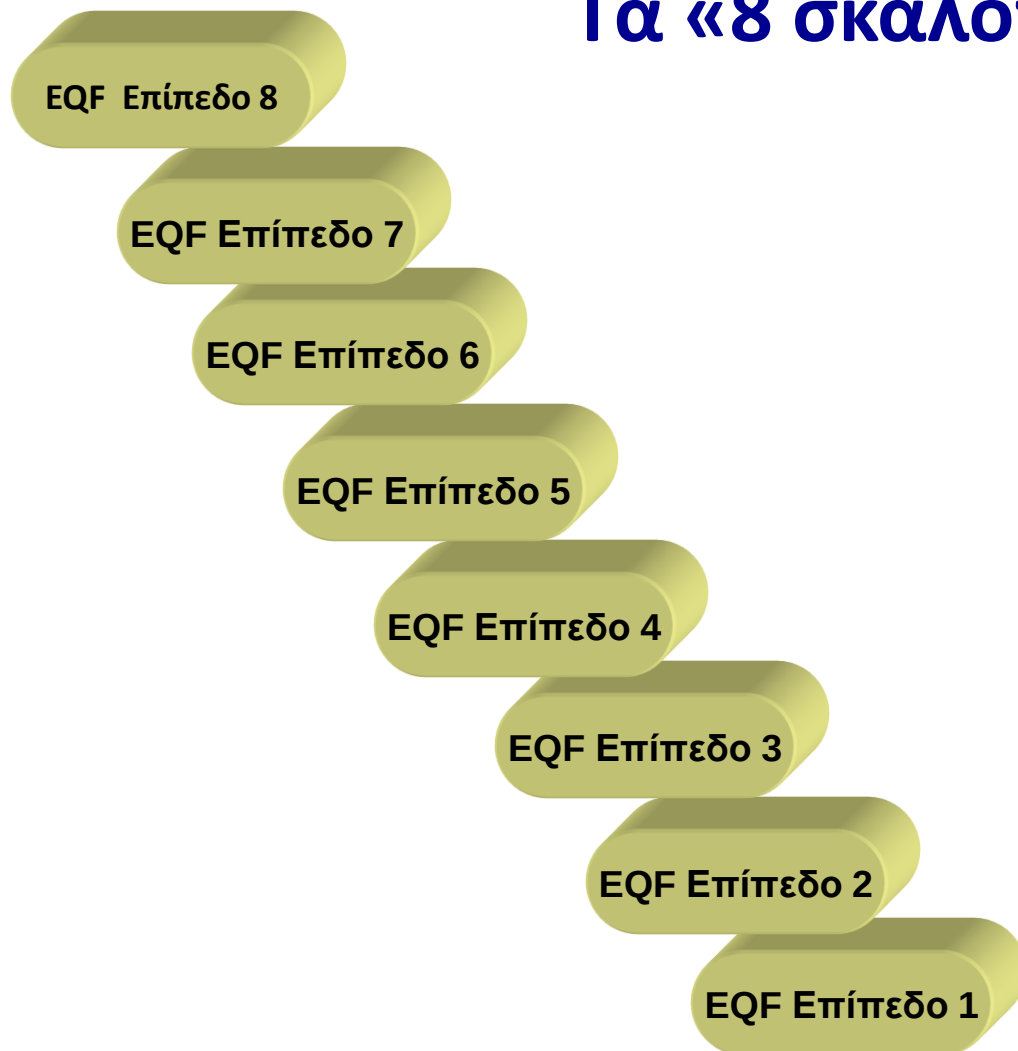
Ποικιλομορφία συστημάτων
εκπαίδευσης και κατάρτισης στην
Ευρώπη

Ανάγκη για διεθνή διάσταση στα
επαγγελματικά προσόντα

Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων

Τα «8 σκαλοπάτια της γνώσης...»

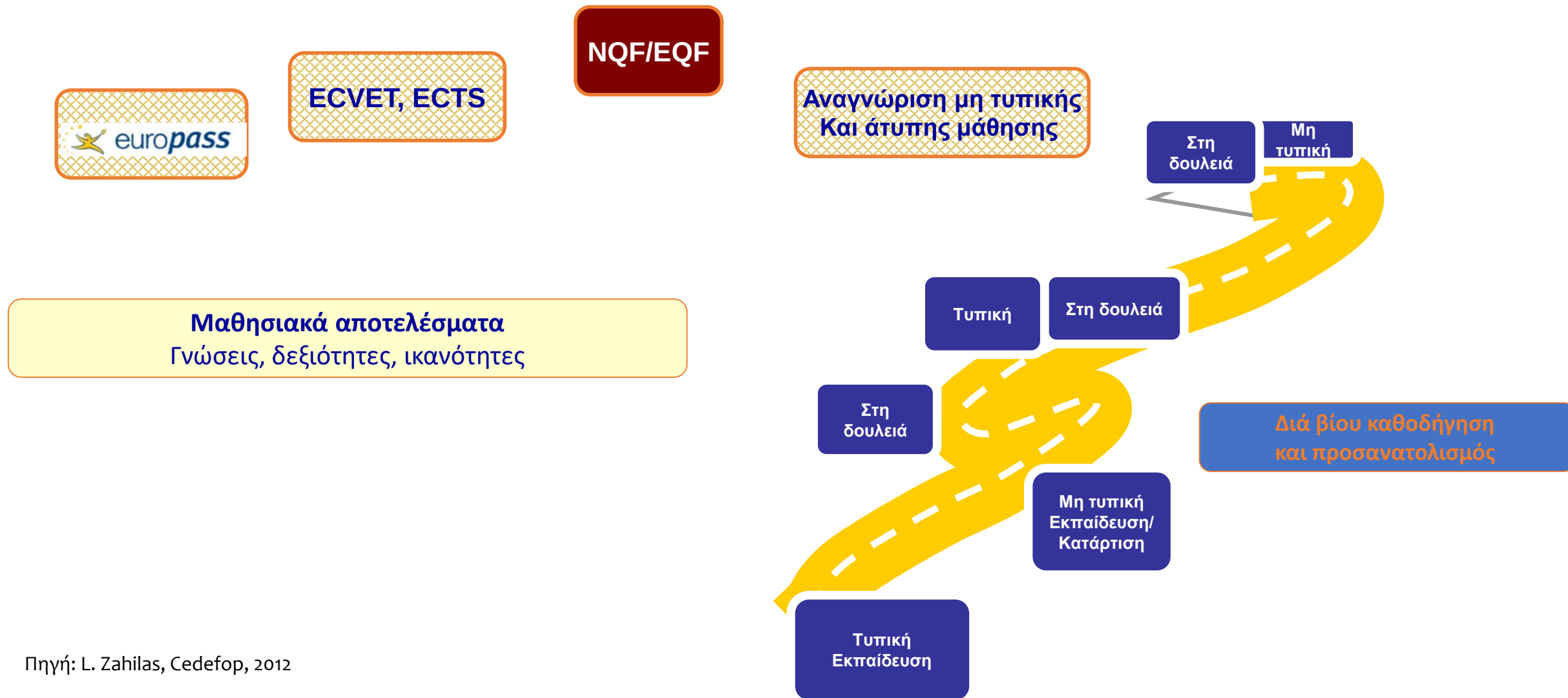

Η πεμπτουσία του EQF είναι 8 επίπεδα που βασίζονται στα μαθησιακά αποτελέσματα (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες).

Οι περιγραφικοί δείκτες του EQF:

- επιτρέπουν την αντιστοίχιση κάθε μορφής μάθησης
- συσχετίζουν συστήματα, πλαίσια και επίπεδα
- έχουν μια γενική μορφή και δεν αποτελούν γενικευμένα πρότυπα για τα εθνικά πλαίσια

«Μαθησιακά αποτελέσματα»

Η Ευρωπαϊκή «απάντηση» στην παγκοσμιοποίηση...

Για παράδειγμα, η Ε.Ε στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης σε μια προσπάθεια να συνθέσει την ιδεοτυπική εικόνα του «ολοκληρωμένου» πολίτη στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης προχώρησε στην **ανάδειξη των 8 σημαντικότερων ικανοτήτων τις οποίες θα πρέπει να κατέχει ο μέσος Ευρωπαίος.**

Με τη σύσταση 2006/962/ΕΚ γύρω από τις βασικές ικανότητες της Διά βίου μάθησης καλούνται οι εθνικές κυβερνήσεις να προτάξουν 8 θεμελιακές ικανότητες προκειμένου να υλοποιηθεί η στρατηγική για τη ΔΒΜ με όχημα τη γνώση. Συγκεκριμένα η σύσταση αφορά:

Σύσταση [2006/962/ΕΚ](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11090) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (ΕΕ L 394 της 30.12.2006, σ. 10-18) όπως υπάρχει στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11090> (τελευταία ανάκτηση 12/2/2022)

Δες αναλυτικά όπως υπάρχει στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11090> (τελευταία ανάκτηση 12/2/2022)

«**1. Επικοινωνία στη μητρική γλώσσα:** ικανότητα έκφρασης και ερμηνείας εννοιών, σκέψεων, συναισθημάτων, γεγονότων και απόψεων τόσο σε προφορική όσο και σε γραπτή μορφή.

2. Επικοινωνία σε ξένη γλώσσα: ισχύουν τα παραπάνω, αλλά απαιτούνται και δεξιότητες διαμεσολάβησης (δηλ. σύνταξη περίληψης, παράφραση, διερμηνεία ή μετάφραση) και η διαπολιτισμική κατανόηση.

3. Μαθηματική ικανότητα και ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία: στέρεα βάση της λειτουργικής γνώσης της αριθμητικής, κατανόηση του φυσικού κόσμου και ικανότητα εφαρμογής των γνώσεων και της τεχνολογίας για την ικανοποίηση των αντιληπτών ανθρώπινων αναγκών (για παράδειγμα στην ιατρική, τις μεταφορές ή την επικοινωνία).

4. Ψηφιακή ικανότητα: η χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών για την εργασία, την ψυχαγωγία και την επικοινωνία, με αυτοπεποίθηση και κριτικό πνεύμα.

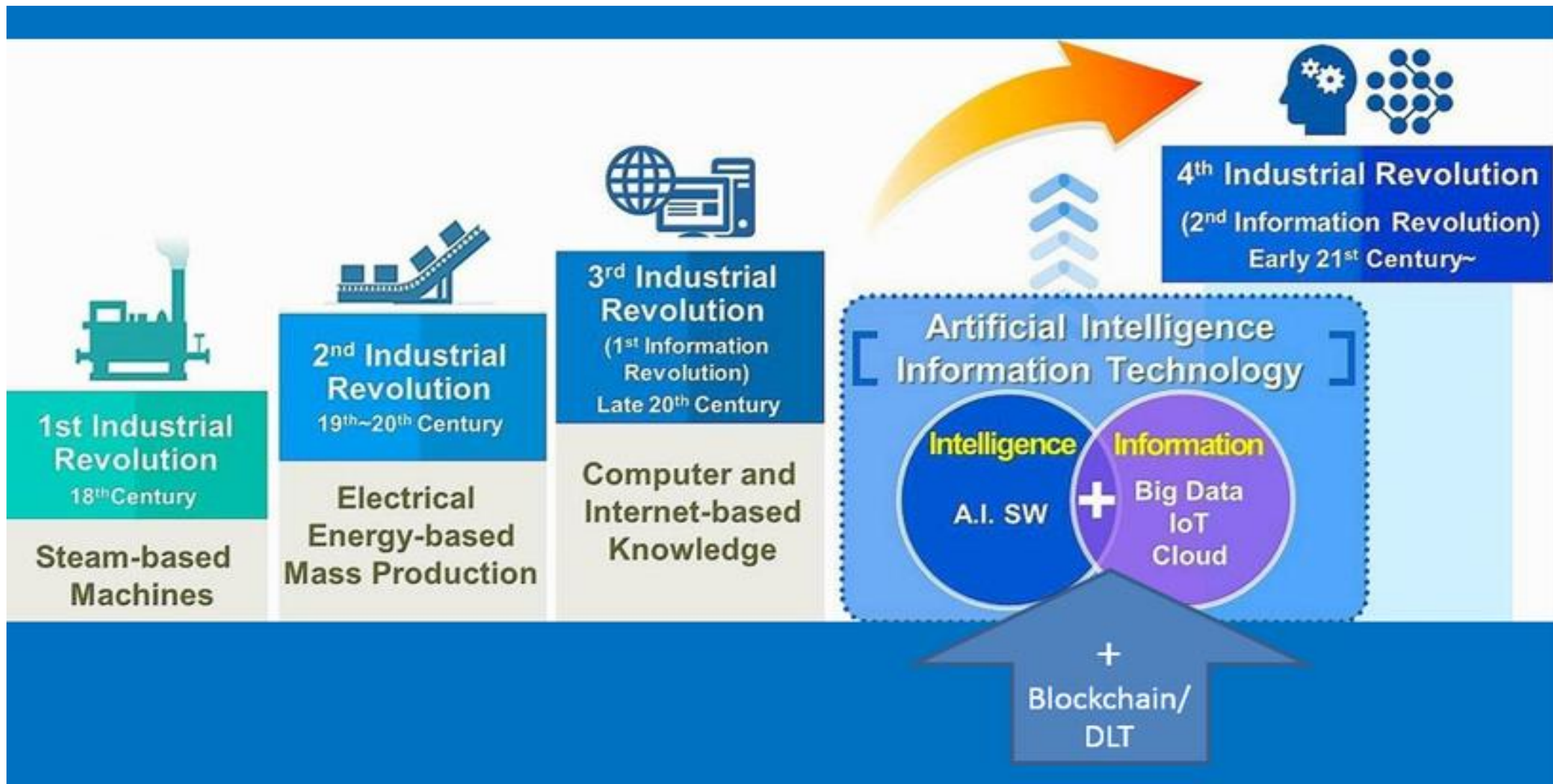
5. Μεταγνωστικές ικανότητες (learning to learn): η ικανότητα αποτελεσματικής διαχείρισης της ατομικής μάθησης, σε ατομικό ή σε συλλογικό επίπεδο.

6. Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη: η ικανότητα να συμμετέχουν τα άτομα με αποτελεσματικό και εποικοδομητικό τρόπο στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή, και να συμμετέχουν με ενεργό και δημοκρατικό τρόπο ιδίως στις όλο και περισσότερο ποικιλόμορφες κοινωνίες.

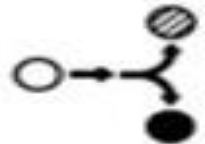
7. Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα: ικανότητα να μετατρέπονται οι ιδέες σε δράση μέσα από τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την ανάληψη ρίσκου, καθώς και ικανότητα σχεδιασμού και διαχείρισης έργων.

8. Πολιτιστική γνώση και έκφραση: ικανότητα εκτίμησης της σημασίας της δημιουργικής έκφρασης ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων σε ένα φάσμα μέσων, όπως η μουσική, το θέατρο, η λογοτεχνία και οι εικαστικές τέχνες.»

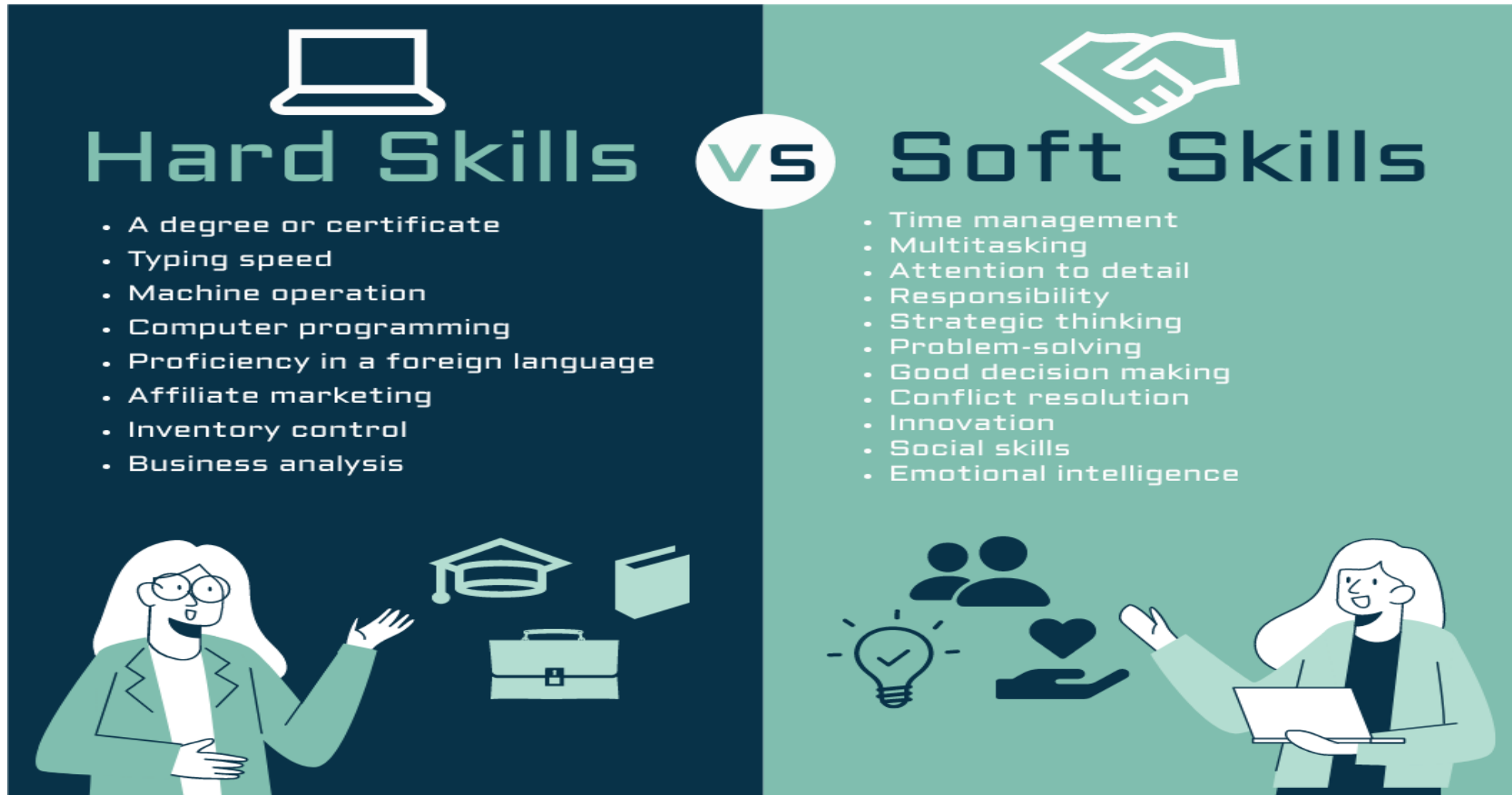
Πηγή: William Genovese, «Accelerating success in the 4th industrial revolution» όπως υπάρχει στο <https://www.huawei.com/en/technology-insights/publications/winwin/29/accelerating-success-in-the-4th-industrial-revolution> (12/1/2022)

	First Industrial Revolution	Fourth Industrial Revolution
Learning Objectives	Mastery of basic skills and knowledge (e.g., reading, math) 	Development of whole person across multiple intelligences (e.g., emotional, intellectual, social)
Role of Educator	Expert 	Facilitator
Learner Experience	'Factory model' - Passive, structured, directed, en masse 	'Custom model' - Active, self-directed, exploratory
Target Age	K-12 	Lifelong learning
Expertise	"Teacher knows best" 	"Anyone can teach"
Access	Physical classroom 	Anytime, anywhere, any device

Εμφανείς μετασχηματισμοί...

Μέσα λοιπόν σε αυτό το πλαίσιο κατανόησης και ερμηνείας του ρόλου και της δυναμικής της εκπαίδευσης, παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές που **αφορούν** :

- στα μαθησιακά αντικείμενα
- στο ρόλο των ίδιων των δασκάλων και γενικότερα των εκπαιδευτικών εντός της μαθησιακής διαδικασίας
- στη διδακτική μεθοδολογία
- στο χρονικό εύρος της εκπαίδευσης
- στο χώρο/ τρόπους / μεθόδους με την οποία αυτή παρέχεται
- στον τρόπο πιστοποίησης/ αναγνώρισης/ μεταφοράς/ αξιοποίησης των προσόντων στην αγορά εργασίας

Προσόντα και Δεξιότητες μονομερώς για
την αγορά
ή
παιδεία για τον άνθρωπο;

- η εκπαίδευση ως συλλογικό κοινωνικό κεκτημένο δεν **μπορεί να περιορίζεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας**. Το «αξιακό» της φορτίο εμπεριέχει πολλά περισσότερα από τη σημαντική διάσταση της απασχόλησης, στοιχεία που **εδράζονται στην ουσία της ανθρώπινης κατάστασης**.
- αν η εκπαίδευση **απωλέσει τον ενταξιακό, κοινωνικοποιητικό και συνεκτικό της ρόλο** θα έχει υποστεί ένα σημαντικό πλήγμα ως βασικό μέσο πολιτισμού και επικοινωνίας των ανθρώπων.

Η πρόκληση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων

Σύμφωνα με το Cedefop: «Ο εργασιακός βίος γίνεται όλο και πιο περίπλοκος. Η επανάσταση της πληροφορικής σταδιακά καταργεί θέσεις απασχόλησης που μέχρι πρότινος θεωρούνταν δεδομένες. Παράλληλα, οι νέες θέσεις που δημιουργούνται απαιτούν συνεχώς διευρυνόμενο σύνολο δεξιοτήτων. Έτσι η εύρεση των κατάλληλων ατόμων για τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη (...) Ενώ οι εργαζόμενοι θα διαθέτουν αρκετά ακαδημαϊκά προσόντα, ενδεχομένως οι εργοδότες να χρειάζονται προσόντα προερχόμενα από επαγγελματική κατάρτιση. Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη δεν συνίσταται μόνο στη γενική αναβάθμιση των δεξιοτήτων, αλλά και στην αντιστοίχιση των κατάλληλων δεξιοτήτων με τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης(...) Ενώ οι εργαζόμενοι θα διαθέτουν αρκετά ακαδημαϊκά προσόντα, ενδεχομένως οι εργοδότες να χρειάζονται προσόντα προερχόμενα από επαγγελματική κατάρτιση. Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη δεν συνίσταται μόνο στη γενική αναβάθμιση των δεξιοτήτων, αλλά και στην αντιστοίχιση των κατάλληλων δεξιοτήτων με τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης(...) Η αναντιστοιχία δεξιοτήτων μπορεί να αυξήσει την ανεργία και να μειώσει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Εκδηλώνεται όχι μόνο ως έλλειψη αλλά και ως υπερκάλυψη των απαιτήσεων μιας θέσης απασχόλησης με τις δεξιότητες που διαθέτει ο εργαζόμενος».

(Πηγή: Cedefop, 2010)

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αναντιστοιχία δεξιοτήτων: σε αναζήτηση λύσεων

Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη δεν συνίσταται μόνο στη βελτίωση των δεξιοτήτων, αλλά και στο να αντιστοιχούν οι δεξιότητες των εργαζομένων με τις απαιτήσεις των διαθέσιμων θέσεων απασχόλησης

Ο εργασιακός βίος γίνεται όλο και πιο περίπλοκος. Η επανάσταση της πληροφορικής σταδιακά καταργεί θέσεις απασχόλησης που μέχρι πρότινος θεωρούνταν δεδομένες. Παράλληλα, οι νέες θέσεις που δημιουργούνται απαιτούν συνεχώς διευρυνόμενο σύνολο δεξιοτήτων. Έτσι η εύρεση των κατάλληλων ατόμων για τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη (1).

Η παροχή αρκετών ειδικευμένων εργαζομένων στην οικονομία συνολικά δεν είναι το μοναδικό ζητούμενο, αν και βέβαια αποτελεί προϋπόθεση: οι πιο πολλές από τις νέες θέσεις απασχόλησης που αναμένεται να δημιουργηθούν από την ευρωπαϊκή οικονομία εντός της επόμενης δεκαετίας θα απαιτούν προσόντα υψηλού επιπέδου (2). Το καλό είναι ότι το επίπεδο των προσόντων αυξάνεται, κυρίως στους νέους και στις γυναίκες.

Εκτιμάται ότι το 2020, για το 31,5% των θέσεων απασχόλησης θα απαιτούνται επαγγελματικά προσόντα τριτοβάθμιου επιπέδου, τα οποία θα διαθέτει περίπου το 34% του εργατικού δυναμικού. Για τις μισές περίπου θέσεις απασχόλησης θα απαιτούνται προσόντα μεσαίου επιπέδου, και για τις θέσεις αυτές θα είναι κατάλληλα καταρτισμένο περίπου το 48% του εργατικού δυναμικού. Περίπου το 18% του εργατικού δυναμικού θα διαθέτει μηδενικά ή χαμηλού επιπέδου προσόντα, τα οποία και θα απαιτούνται για το 18,5% των θέσεων απασχόλησης. Δεδομένων αυτών των τάσεων και παρά το γεγονός ότι δεν είναι απόλυτα γενικευμένες, η Ευρώπη δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα.

Όπως όμως συχνά συμβαίνει, η εικόνα αλλάζει εάν την κοιτάσουμε προσεκτικότερα. Για τη σωστή εξασφάλιση της προσφοράς και της ζήτησης χρειάζεται οι εργαζόμενοι να διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες για

τις θέσεις απασχόλησης τους. Αν και, σύμφωνα με τις προβλέψεις, σε γενικές γραμμές το επίπεδο των δεξιοτήτων θα είναι το απαιτούμενο, το 2020 στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας ενδέχεται να υπάρχει πλεόνασμα σε ορισμένες δεξιότητες και έλλειψη σε άλλες. Ενώ οι εργαζόμενοι θα διαθέτουν αρκετά ακαδημαϊκά προσόντα, ενδεχομένως οι εργοδότες να χρειάζονται προσόντα προερχόμενα από επαγγελματική κατάρτιση. Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη δεν συνίσταται μόνο στη γενική αναβάθμιση των δεξιοτήτων, αλλά και στην αντιστοίχιση των κατάλληλων δεξιοτήτων με τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης.

Η αναντιστοιχία δεξιοτήτων μπορεί να αυξήσει την ανεργία και να μειώσει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Εκδηλώνεται όχι μόνο ως έλλειψη αλλά και ως υπερκάλυψη των απαιτήσεων μιας θέσης απασχόλησης με τις δεξιότητες που διαθέτει ο εργαζόμενος. Η «κάθετη» αναντιστοιχία, γνωστή και ως υπερεκπαίδευση, υφίσταται όταν ένα άτομο απασχολείται σε μια θέση για την οποία απαιτείται καλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης από αυτό που διαθέτει ο εργαζόμενος. «Οριζόντια» αναντιστοιχία υφίσταται όταν το είδος – και όχι το επίπεδο – της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων είναι ακατάλληλο για τη συγκεκριμένη θέση. Τα άτομα με εξειδικευμένα πτυχία συνήθως βρίσκουν πιο κατάλληλες θέσεις απασχόλησης, σε αντίθεση με όσους διαθέτουν πτυχία γενικού τύπου αντικείμενου.

Στην Ευρώπη, η υπερεκπαίδευση εκτιμάται κατά μέσο όρο γύρω στο 30%, ενώ την ίδια στιγμή ένα σημαντικό κομμάτι του εργατικού δυναμικού διαθέτει ανεπαρκή εκπαίδευση. Η υπερεκπαίδευση δεν συνιστά από μόνη της πρόβλημα. Από ποσοτική απόψεως, θα ήταν θεωρητικά αδύνατο να είναι κανείς «υπερβολικά μορφωμένος». Η «υπερεκπαίδευση» κρίνεται κυρίως με βάση τη θέση απασχόλησης. Δεν σημαίνει απαραίτητα ότι όλοι διαθέτουν υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο ή «λόθος» εκπαιδευτικό επίπεδο. Το αληθινό πρόβλημα έγκειται στο να χρησιμοποιεί κανείς λιγότερες δεξιότητες από αυτές που διαθέτει.

(1) Cedefop, Skill supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020 (Προσφορά και ζήτηση για δεξιότητες στην Ευρώπη: μεσοπρόθεσμη πρόβλεψη μέχρι το 2020).

Βλ.: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/15540.aspx>

(2) Cedefop, The skill matching challenge – analysing skill mismatch and policy implications (Η πρόκληση της αναντιστοχίας δεξιοτήτων – ο έλεγχος της αντιστοχίας δεξιοτήτων και των επιπτώσεων της σε επίπεδο πολιτικών).

Βλ.: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/15275.aspx>

Πηγή: Cedefop, 2010

Υπερεκπαίδευση	Περισσότερα χρόνια εκπαίδευσης από όσα απαιτεί η τρέχουσα θέση απασχόλησης.
Υποεκπαίδευση	Λιγότερα χρόνια εκπαίδευσης από όσα απαιτεί η τρέχουσα θέση απασχόλησης.
Υπερειδίκευση	Περισσότερη ειδίκευση από όσο απαιτεί η τρέχουσα θέση απασχόλησης.
Υποειδίκευση	Λιγότερη ειδίκευση από όσο απαιτεί η τρέχουσα θέση απασχόλησης.
Υπερκατάρτιση	Η αδυναμία πλήρους αξιοποίησης των διαθέσιμων δεξιοτήτων στην τρέχουσα θέση απασχόλησης
Υποκατάρτιση	Η αδυναμία ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της τρέχουσας θέσης λόγω έλλειψης των απαραίτητων δεξιοτήτων.
Έλλειψη δεξιοτήτων	Η ζήτηση για μια συγκεκριμένη δεξιότητα υπερβαίνει τον αριθμό των ατόμων που τη διαθέτουν.
Πλεόνασμα δεξιοτήτων	Η προσφορά σε άτομα που διαθέτουν μια συγκεκριμένη δεξιότητα υπερκαλύπτει τη ζήτηση γι' αυτήν.
Κενό δεξιοτήτων	Το επίπεδο των δεξιοτήτων του εργαζομένου είναι χαμηλότερο απ' αυτό που απαιτείται για να αντεπεξέλθει επαρκώς στις απαιτήσεις της θέσης απασχόλησης – ή αναντιστοιχία μεταξύ του είδους της δεξιότητας και των απαιτήσεων της θέσης απασχόλησης.
Οικονομική απαξίωση δεξιοτήτων	Οι δεξιότητες που απαιτούνταν παλαιότερα σε μια θέση απασχόλησης δεν απαιτούνται πλέον ή είναι λιγότερο σημαντικές.
Φυσική (τεχνική) απαξίωση	Οι σωματικές ή πνευματικές δεξιότητες και ικανότητες εκφυλίζονται λόγω μη χρήσης ή φυσιολογικής φθοράς.
Κάθετη αναντιστοιχία	Το επίπεδο της εκπαίδευσης ή των δεξιοτήτων είναι χαμηλότερο ή υψηλότερο από το επίπεδο της εκπαίδευσης ή των δεξιοτήτων που απαιτείται.
Οριζόντια αναντιστοιχία	Το επίπεδο της εκπαίδευσης ή των δεξιοτήτων βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις απαιτήσεις της θέσης απασχόλησης, το είδος όμως της εκπαίδευσης ή των δεξιοτήτων δεν είναι κατάλληλο για τη συγκεκριμένη θέση απασχόλησης.
Εκτόπιση/ υποβάθμιση	Εργαζόμενοι υψηλότερης εξειδίκευσης προσλαμβάνονται σε θέσεις απασχόλησης που μπορούν να καλυφθούν και από λιγότερο ειδικευμένους εργαζόμενους, εκτοπίζοντας τους λιγότερο ειδικευμένους εργαζόμενους από τις θέσεις απασχόλησης στις οποίες θα μπορούσαν να εργαστούν με βάση το επίπεδο δεξιοτήτων τους. Η υποβάθμιση αναφέρεται στη συγκεκριμένη διαδικασία όταν αυτή ωθεί τους λιγότερο ειδικευμένους εργαζόμενους σε θέσεις απασχόλησης ακόμα χαμηλότερου επιπέδου. Σε ακραίες περιπτώσεις ορισμένοι εργαζόμενοι θα κινδυνέψουν να μείνουν άνεργοι.

Μορφές αναντιστοιχίας δεξιοτήτων: ορισμοί και εννοιολογικές προσεγγίσεις

Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αναντιστοιχία δεξιοτήτων: σε αναζήτηση λύσεων

Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη δεν συνίσταται μόνο στη βελτίωση των δεξιοτήτων, αλλά και στο να αντιστοιχούν οι δεξιότητες των εργαζομένων με τις απαιτήσεις των διαθέσιμων θέσεων απασχόλησης

Ο εργασιακός βίος γίνεται όλο και πιο περιπλοκός. Η επανάσταση της πληροφορικής σταδιακά καταργεί θέσεις απασχόλησης που μέχρι πρότινος θεωρούνταν δεδομένες. Παράλληλα, οι νέες θέσεις που δημιουργούνται απαιτούν συνεχώς διαφορετικό σύνολο δεξιοτήτων. Έτσι η εύρεση των κατάλληλων ατόμων για τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη [1].

Η ύπαρξη αρκετών ειδικευμένων εργαζομένων στην οικονομία συνολικά δεν είναι το μοναδικό ζητούμενο, αν και βάσει αυτού θα μπορούσαμε οι πιο πολλοί από τις νέες θέσεις απασχόλησης που αναμένεται να δημιουργηθούν από την ευρωπαϊκή οικονομία εντός της επίσημης δεκαετίας θα απαιτούν προσόντα υψηλού επιπέδου [2]. Το καθήκον είναι το επίπεδο των προσόντων αυτών, καθώς στις νέες και στις γενικές, εκπαιδευθεί ότι το 2020, για το 31,5% των θέσεων απασχόλησης θα απαιτούνται επαγγελματικά προσόντα υψηλότερου επιπέδου, το οποίο θα διαδίδει περίπου το 34% του εργατικού δυναμικού. Για τις μισές περίπου θέσεις απασχόλησης θα απαιτούνται προσόντα μεσαίου επιπέδου, και για τις θέσεις αυτές θα είναι κατάλληλο καταρτισμένο περίπου το 48% του εργατικού δυναμικού. Περίπου το 18% του εργατικού δυναμικού θα διαθέτει μερικό ή χαμηλό επίπεδο προσόντων, τα οποία και θα απαιτούνται για το 18,5% των θέσεων απασχόλησης. Διότι, όμως, ακόμη και παρά το γεγονός ότι δεν είναι απόλυτα γενικευμένες, η Ευρώπη δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει σοβαρά πρόβλημα.

Όπως όμως συχνά συμβαίνει, η σκόνη αλλάζει εάν την κοιτάμε διαφορετικά. Για τη σωστή εξασφάλιση της προσαρμογής και της ζήτησης χρειάζεται οι εργαζόμενοι να διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες να

τις θέσεις απασχόλησης τους. Αν και, σύμφωνα με τις προβλέψεις, οι γενικές γνώσεις το επίπεδο των δεξιοτήτων θα είναι το απαιτούμενο, το 2020 στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας ενδέχεται να υπάρχει πλεόνασμα σε ερωτικές δεξιότητες και έλλειψη σε άλλες. Είναι οι εργαζόμενοι θα διαθέτουν αρκετά αναλογικά προσόντα, ενδεχομένως οι εργαζόμενοι να χρειάζονται προσόντα προαγόμενα από επαγγελματική κατάρτιση. Η πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη δεν ανίσταται μόνο στη γενική αναβάθμιση των δεξιοτήτων, αλλά και στην αντιστοίχιση των κατάλληλων δεξιοτήτων με τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης.

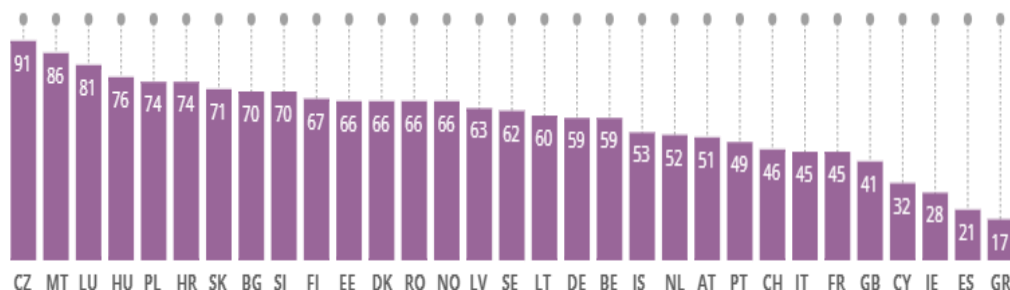
Η αντιστοιχία δεξιοτήτων μπορεί να αφορεί την ανάγκη και να μιλάει για παρεκπαιδευμένα και την αντιστοιχία. Εκδηλώνεται όχι μόνο ως έλλειψη αλλά και ως υπερέκταση των απαιτήσεων μιας θέσης απασχόλησης, με τις δεξιότητες που διαθέτει ο εργαζόμενος. Η «άδεια» αντιστοιχία, γνωστή και ως υπερεκπαίδευση, φέρνεται όταν ένα άτομο απασχολείται σε μια θέση για την οποία απαιτείται καλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης από αυτό που διαθέτει ο εργαζόμενος. «Χρειάζεται» αντιστοιχία φέρνεται όταν το ίδιο – και όχι το επίπεδο – της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων είναι κατάλληλο για τη συγκεκριμένη θέση. Το άτομο ή εξειδικευμένα πτυχία συνήθως βρίσκουν πιο κατάλληλες θέσεις απασχόλησης, σε αντίθεση με τους διαθέτον πτυχία γενικού σκοπού.

Στην Ευρώπη, η υπερεκπαίδευση εκτιμάται κατά μέσο όρο γύρω στο 30%, ενώ την ίδια στιγμή σημαντική κομμάτι του εργατικού δυναμικού διαθέτει ανεπάρκη εκπαίδευση. Η υπερεκπαίδευση δεν συνίσταται από μόνο της πρόβλημα. Από πολιτικές σκοπιάς, θα ήταν θεωρητικά αδύνατο να είναι κανείς υπερεκπαιδευμένος. Η υπερεκπαίδευση κερδίζει καθώς οι θέσεις της θέσης απασχόλησης, άρα σημαίνει απασχόληση σε θέσεις της θέσης απασχόλησης, ή «άδεια» εκπαιδευτικό επίπεδο. Το κλειδί πρόβλημα έγκειται στο να χρησιμοποιήσεις καλύτερες δεξιότητες από αυτές που διαθέτεις.

Πηγή: Cedefop, 2010

■ CEDEFOP

Skills Matching

Ευρωπαϊκός Δείκτης Δεξιοτήτων (European Skills Index) του CEDEFOP για το 2020.

Πηγή: (Cedefop, 2021)

Η Ελλάδα καταλαμβάνει την **τελευταία θέση στον Ευρωπαϊκό Δείκτη Δεξιοτήτων** (European Skills Index) του CEDEFOP για το 2020.

Ο εν λόγω δείκτης απεικονίζει τον δείκτη της αντιστοίχισης των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της οικονομίας (Skills Matching), αναδεικνύοντας **μία σοβαρή ανισορροπία στη σύνδεση της εκπαίδευσης με την απασχόληση**.

Προφανώς η εικόνα αυτή, σύμφωνα με τις κυρίαρχες αναγνώσεις και ερμηνείες, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην **ανταγωνιστικότητα, στην ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή με διεθνείς όρους σύγκρισης**.

Η μεγάλη αντίφαση...

- Η νέα γενιά στην Ελλάδα **διαθέτει υψηλό μορφωτικό επίπεδο** συγκριτικά με όλες τις προηγούμενες γενιές
- Παραδόξως εμφανίζει **τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας**.

Πίνακας 6: Κατάσταση απασχόλησης ανά ηλικιακή ομάδα

2020	Εργαζόμενοι	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας	Εκτός ε.δ.	Ποσοστό συμμετοχής στο ε.δ.	Ποσοστό απασχόλησης
Ηλικία	N	N	%	N	%	%
0-14	0	0		1488594		
15-19	14050	8629	38,05%	536191	4,1%	2,5%
20-24	129467	68605	34,64%	283674	41,1%	26,9%
25-29	329570	123293	27,23%	112367	80,1%	58,3%
30-34	417628	99929	19,31%	84870	85,9%	69,3%
35-39	491762	87319	15,08%	91800	86,3%	73,3%
40-44	619729	101457	14,07%	116166	86,1%	74,0%
45-49	564534	85752	13,19%	107377	85,8%	74,5%
50-54	589654	84423	12,52%	172006	79,7%	69,7%
55-59	376703	55463	12,83%	251848	63,2%	55,1%
60-64	247195	31118	11,18%	436678	38,9%	34,6%
65-69	76575	7528	8,95%	507687	14,2%	12,9%
70 κ.ά.	18612	1467	7,31%	1747849	1,1%	1,1%
Σύνολο	3875479	754982	16,30%	5937108	51,0%	2,5%

Πηγή: Αλ.Ιωαννίδης,
ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ 2023

Μια διαφορετική ανάγνωση...

Γιατί οι δεξιότητες που αντιστοιχούν στα ελληνικά πτυχία θεωρούνται ελλιπείς στην εγχώρια αγορά εργασίας, ενώ την ίδια στιγμή στο εξωτερικό αναγνωρίζονται και αμείβονται ικανοποιητικά;

η συζήτηση για την απαξίωση των πτυχίων και των αντίστοιχων δεξιοτήτων συνδέεται με τη γενικότερη προσπάθεια υποτίμησης των προσόντων των Ελλήνων πτυχιούχων, αφού συγκεκριμένες εργοδοτικές ομάδες συμπιέζοντας το εργατικό κόστος, αποσκοπούν στην εκμετάλλευση υψηλών προσόντων με αμοιβές όμως που αναλογούν σε χαμηλά και μεσαία προσόντα». (Γούλας, Χ. Φωτόπουλος, Ν. 2021)

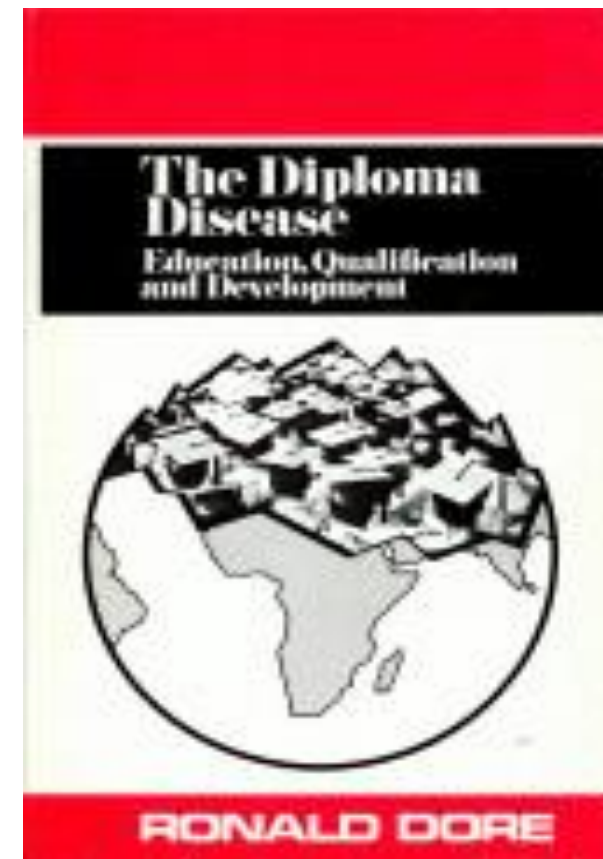
Αναντιστοιχία δεξιοτήτων ή ασθένεια του διπλώματος;

Ronald Dore: *The Diploma Disease, Education, Qualification and Development* 1976)

- γιατί εκατομμύρια άνθρωποι επιχειρούν με κάθε μέσο, σε όλο τον κόσμο να αποκτήσουν διπλώματα;
- πώς η τάση αυτή επιδρά:
 - α) στον τρόπο λειτουργίας των εκπαιδευτικών συστημάτων;
 - β) στο επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας;
 - γ) στον τρόπο ζωής των υποκειμένων
- ποιο ρόλο διαδραματίζουν τα διπλώματα ως εργαλεία/μέσα για την πρόσληψη σε κάποια θέση εργασίας;

- η ζήτηση για ανώτατη εκπαίδευση αυξάνεται, **ο ανταγωνισμός (;)** μεταξύ ιδρυμάτων αυξάνεται/τα δίδακτρα και το κόστος σπουδών αυξάνονται
- τα σχολεία μετατρέπονται σε κέντρα «πιστοποίησης μαθησιακών αποτελεσμάτων»
- τα πανεπιστήμια προσαρμόζουν τα προγράμματα σπουδών τους στις ανάγκες της αγοράς εργασίας
- τα πτυχία περιστρέφονται γύρω από τα «επαγγελματικά δικαιώματα» που λειτουργούν με «ιμπεριαλιστική στρατηγική».

Πηγή: Θεριανός, 2014 όπως υπάρχει στο https://criticeduc.blogspot.com/2013/03/blog-post_23.html

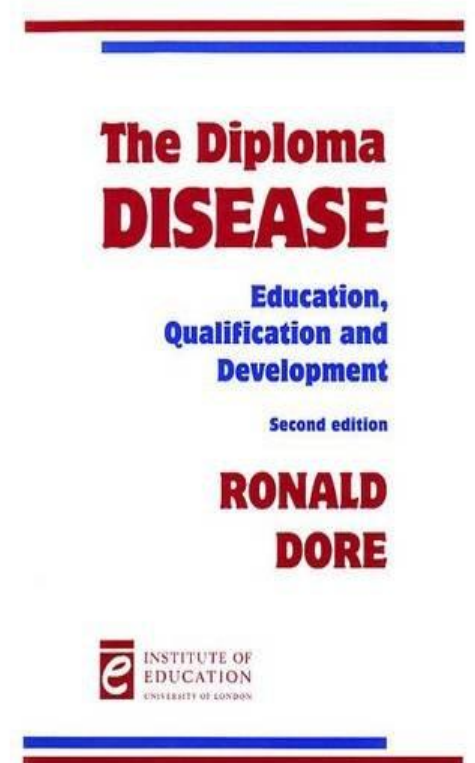
Τα κίνητρα της μάθησης κατά τον Dore (1976)

1. Μάθηση με κίνητρο την ικανοποίηση της περιέργειας (**learning for its own sake**).
2. Μάθηση με κίνητρο την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων, την εκμάθηση κάποιου επαγγέλματος (γιατρός, ηλεκτρολόγος κ.λπ.) (**learning to do a job**).
3. Μάθηση με κίνητρο την απόκτηση κάποιου διπλώματος (qualification) που είναι απαραίτητο για την εύρεση κάποιας θέσης εργασίας (**learning to get a job**).

Πηγή: Θεριανός, 2014 όπως υπάρχει στο https://criticeduc.blogspot.com/2013/03/blog-post_23.html

στη συλλογιστική του Dore
η απόκτηση του διπλώματος για εύρεση εργασίας
εμφανίζεται να κερδίζει έδαφος

Κατά συνέπεια:

Για ποιο λόγο επιδιώκουν όλοι σήμερα ένα δίπλωμα;

Αυτοπραγμάτωση, αναγκαιότητα ή ψυχαναγκασμός;

**Πώς συνδέεται η «ασθένεια του διπλώματος»
με τον ανερχόμενο «πληθωρισμό προσόντων»;**

Στη Ελλάδα ...

Πίνακας 1: Πληθυσμός Ελλάδας ανά φύλο και έτος

Πληθυσμός	2018	2019	2020	2021
Γυναίκες	5481060	5450364	5428151	5409791
Άνδρες	5192383	5162026	5139418	5125352
Σύνολο	10673443	10612391	10567569	10535144

Πηγή: Πηγή: Αλ.Ιωαννίδης,
ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ 2023

- η εξέλιξη του πληθυσμού της χώρας εμφανίζει **μία μικρή αλλά αξιοσημείωτη μείωση**.
- η δημογραφική αυτή τάση επιδεινώθηκε (εκτός από το δημογραφικό πρόβλημα) και από τη **φυγή μεγάλου τμήματος του πληθυσμού και ιδιαίτερα των νέων προς το εξωτερικό** (ιδίως την Ευρώπη) λόγω της αδυναμίας εύρεσης εργασίας στην Ελλάδα (Labrianidis and Pratsinakis, 2017; Λαμπριανίδης και Συκάς, 2021).

Πίνακας 2: Κατάσταση απασχόλησης ανά έτος

Κατάσταση απασχόλησης	2018	2019	2020	2021
Εργαζόμενοι/ες	3828021	3911030	3875479	3927980
Άνεργοι/ες	915007	818891	754982	677695
Εργατικό δυναμικό	4743028	4729921	4630461	4605675
Ποσοστό ανεργίας	19,3%	17,3%	16,3%	14,7%
Εκτός εργατικού δυναμ.	5930415	5882470	5937108	5929468
Άνω των 15 ετών	9140149	9103547	9078975	9065354
Ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό	51,89%	51,96%	51,00%	50,81%
Ποσοστό απασχόλησης	41,88%	42,96%	42,69%	43,33%

μικρή πτώση ποσοστού ανεργίας,

μείωση του εργατικού δυναμικού,

ισχνή αύξηση της απασχόλησης

Πηγή: Πηγή: Αλ.Ιωαννίδης, ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ 2023

- Παρά το ότι η εντύπωση που προκύπτει από την πτώση του ποσοστού ανεργίας είναι θετική, η πραγματικότητα έχει αρνητικό πρόσημο.
- το νεαρής ηλικίας εργατικό δυναμικό είναι κατά κανόνα σε θέση να ικανοποιήσει την πλειονότητα των αναγκών μιας αγοράς εργασίας υψηλής ειδίκευσης, αλλά δυστυχώς το παραγωγικό και οικονομικό σύστημα της χώρας μας δεν προσφέρει ικανοποιητικό αριθμό θέσεων εργασίας υψηλών δεξιοτήτων και ικανοποιητικών αμοιβών (ποιοτικές θέσεις εργασίας) ώστε να αξιοποιήσει παραγωγικά και να αναπτύξει περαιτέρω τα ταλέντα και τις γνώσεις των νέων.

Οι «ανοικτές» προκλήσεις
και ο ρόλος της
εκπαιδευτικής πολιτικής
στην εποχή της μετα-
νεωτερικότητας

Με ποιο τρόπο η μετα-νεωτερική εποχή διαμορφώνει τις τάσεις στο πεδίο της εκπαιδευτικής πολιτικής;

Ποιες διεργασίες επικαθορίζουν τη μετάβαση «από τη γνώση» «στις δεξιότητες» στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης;

Πως διαμορφώνεται ο «νέος καταμερισμός της εργασίας» στην εποχή των κρίσεων;

Πώς διαμορφώνονται οι «νέες ανισότητες», οι «νέες κοινωνικές χωματερές», οι «νέες ισορροπίες», οι «νέες ευκαιρίες», οι «νέες δυνατότητες», οι «νέες απειλές»;

Σας ευχαριστώ θερμά!!!

